Ympäristöministeriö
Miljöministeriet
Ministry of the Environment

HE 40/2021 – ympäristöministeriön alustavia vastauksia eräisiin asiantuntijakuulemisissa esitettyihin näkemyksiin ja kysymyksiin

Jussi Kauppila
Ympäristöministeriö

Tuottajavastuujärjestelmät ja niiden sääntely

- Suomessa käytössä tuottajavastuu 6 jätejakeessa: pakkaukset, paperi, sähkö- ja elektroniikkaromu, akut- ja paristot, ajoneuvot ja renkaat.
- Kaikki erilaisia ominaisuuksiltaan, samoin niiden sääntely: varsinkin käytöstä poistettujen tuotteiden/jätteiden keräystä koskeva sääntely räätälöityä
- Paperilla ollut positiivinen arvo, malli tähän saakka toiminut hyvin
- Pakkausjätteet: arvo negatiivinen vielä senkin jälkeen, kun ne on lajiteltu ja kerätty aluekeräyspisteistä tai kiinteistöiltä (metallia lukuun ottamatta)
- **Ympäristöministeriön näkemys: vastuunjakomallista riippumatta tarvitaan tarkkaa sääntelyä keräyksen järjestämisestä (laajuus, tapa)**

Täysi tuottajavastuu – mitä se tarkoittaisi?

- Tuottajien monopoli jätehuollossa, keräys mukaan lukien
- Tuottajayhteisöt kilpailuttavat pakkausjätteiden keräyksen velvoiterajojen (asetuksella säädettävät erilliskeräysvelvoitteet)
- Tuottajayhteisöt eivät ole julkisia hankintayksiköitä, eivät noudata hankintalakia
- Myös täydessä tuottajavastuussa on ratkaistava tuottajan keräys- ja kustannusvastuun ulkopuolelle jäävän palvelutarpeen ongelma (esim. keräys pieniltä kiinteistöiltä, muun muovi- ja metallijätteen kuin pakkausjätteen keräys).

→ Täydentävä velvoite kunnalle ja/tai kiinteistön haltijalle, jotta saadaan katettua palvelukysyntä

Tuottajavastuun toteuttaminen direktiivin aikataulussa

- Jätedirektiivi: tuottajavastuun oltava toiminnassa 1.1.2023
- HE: tuottajavastuu tulee voimaan 1.7.2023
- Sääntelymallin muutos: valmistelu + eduskuntakäsittely vähimmillään 1,5 vuotta
- Käytännön toimeenpano 2 vuotta, toiminnassa 2025
- **viivästyttäisi asumisessa syntyvän pakkausjätteen erilliskeräystä ja kierrätystä, ei todennäköisesti johtaisi tuottajavastuujärjestelmän toimivuuden tai jätehuollon kannalta parempaan lopputulokseen**

Yhdyskuntajätteen määritelmä ja saostus- ja umpisäiliölietteiden jätehuolto

- Jätedirektiivin yhdyskuntajätteen määritelmä (art. 3.2.b); ”tämän määritelmän soveltaminen ei rajoita sitä, miten jätehuoltoa koskeva vastuu on jaettu julkisten ja yksityisten toimijoiden välillä”
- Jätedirektiivin johdantolause 7: vastuunjako yhdyskuntajätehuollossa jäsenvaltion oma asia
- yhdyskuntajätteen määritelmän päätarkoitus: varmistaa, että kierrätystavoitteet perustuvat luotettaviin ja vertailukelpoisiin tietoihin ja että tavoitteiden saavuttamisessa tapahtunutta edistymistä voidaan seurata tehokkaasti
- **YM kanta: jätedirektiivin yhdyskuntajätteen määritelmästä ei seuraa lainsäädännön muutostarpeita. Jätelain mukaan saostus- ja umpisäiliölietteen jätehuolto kuuluu kunnan vastuulle. Kunta voisi edelleen siirtää lietteiden kuljetuksen kiinteistön haltijalle. Tällöinkin kunnalla on vastuu jätehuollon loppupäästä, eli lietteiden käsittelystä.**

Kuljetusjärjestelmien tasavertaisuus jätelaissa

- **Jätelain 35 §:** jätteenkuljetus on ”järjestämistavasta riippumatta järjestettävä niin, että tarjolla on jätteen kuljetuspalveluja kattavasti ja luotettavasti sekä kohtuullisin ja syrjimättömin ehdoin”
- **Jätelain 36 §:** kuntien kilpailutettava niin, että hankintalain periaatteita noudatetaan (tähän HE:ssa ehdotetaan täsmennyksiä)
- **Jätelain 37 §:** jos kunta siirtää kuljetusten järjestämisen (julkinen hallintotehtävä, PeVL 58/2010) kiinteistön haltijalle, tällöin on erityisesti varmistettava, että jätelaissa jätehuollolle asetetut vaatimukset täyttyvät

Jätelain 37 §:n muuttaminen

Asiantuntijalausunnot

- yksinkertaistettava siten kuin lausunnoilla olleessa esitysluonnoksessa ehdotettiin
- muuttaminen voi laukaista jo tehtyjen lainvoimaisten päätösten kyseenalaistamisen

Lausuntoversio: vain saostus- ja umpisäiliölietteet kaksoisjärjestelmässä, tällöin 37 § olisi voitu rajata selvemmin näiden riskien tarkasteluun.

HE: kaksoisjärjestelmä myös sekajätteen kuljetuksissa, yksinkertaistaminen ei enää tarkoituksenmukaista

YM kanta:

JL 37 §:n kohdentaminen vain kiinteistön haltijan järjestämään kuljetukseen edelleen perusteltua, edellytyksiä ei kannata muuttaa

Kuljetusten siirtymäajat

- Asiantuntijat:
  - kuljetusjärjestelmää koskevat siirtymäajat liian lyhyitä
  - pakkausjätteen osalta kuljetusjärjestelmän muutokselle ei säädettäsi vähimmäissiirtymäaikaa.
- YM: vähimmäissiirtymäajan osalta esitetty kritiikkiä perusteltua, muilta osin siirtymäaikoja koskeva sääntely arvioidaan perustuslakivaliokunnassa
- **YM ehdotus: pakkausjätteen kuljetusten siirtymiselle kunnan järjestettäväksi ehdotettu 2 vuoden siirtymäaika olisi myös vähimmäissiirtymäaika. Poistetaan sana ”viimeistään” siirtymäsäännöksestä ja sen perusteluista.**

Tuottajavastuujärjestelmät

- Suomesta tapahtuvan etäkaupan valvonta
  - PIR-Ely: kirjanpitovelvoite ulkomaille myytyjen tuotteiden osalta
  - **YM: JL 122 §:ään lisätään alakohta 4, jonka perusteella valvontaviranomainen saisi pyydettäessä tiedot suomesta käsin toimivan etämyyjän toiseen valtioon myymistä tuottajavastuunalaisista tuotteista ja tuottajavastuuvelvoitteiden hoitamisesta kyseisessä maassa**
- Etäkauppa Suomeen
  - **selvitetään uusia keinoja**
- Siirtymäajat

  YM kannattaa PIR-Elyn ehdotusta seuraavien säännösten osalta: 53 a § (Tuottajan omavalvonta) ja 63 a § (Tuottajien maksuosuudet ja niiden mukauttaminen)

Työllisyysvaikutukset

- Selvityksessä arvioitu vaikutukset asumisessa syntyvän jätteen jätehuollon osalta (240-350 htv)
- Oletus, että vaikutus on samaa luokkaa yritysjätteissä ja mm. rakennus- ja purkutoiminnan jätehuollossa
- Arvio suuntaa-antava, epävarmuudet suurehkoja liittyen mm. erilliskeräyksen lopulliseen laajuuteen ja sen järjestämistapaan

Hallitussihteeri Jussi Kauppila
Puh. 050-421 0819
jussi.kauppila@ym.fi

Ympäristöneuvos Riitta Levinen
Puh. 0295250162
riitta.levinen@ym.fi

Ympäristöministeriö
Miljöministeriet
Ministry of the Environment

Aleksanterinkatu 7, Helsinki | PL 35, FI-00023 Valtioneuvosto | ym.fi